

**Трансформація: соціальна,
цифрова, правова. Том 1:
Порятунок цивілізації:
економіка результату**

Понад сорок років світова спільнота збентежена проблемою деградації цивілізації. Людство знаходиться в активному пошуку рецепту порятунку від катастрофічного зменшення планетарних ресурсів, колапсу світової економіки, різкого погіршення клімату, екології, якості життя землян. Організація Об'єднаних Націй закликає держави максимально мобілізуватись та здійснити рішучі дії щоб уникнути катастрофи.

Представники політичних, державних, наукових та ділових еліт різних країн пропонують безліч ідей, теорій, стратегій, програм подолання всесвітньої кризи, системною причиною визнається неефективність функціонування економіки на всіх її рівнях: світовому, галузевому, регіональному, державному та місцевому. Загальний висновок – потрібно здійснювати широкомасштабні соціальні та економічні трансформації. Одна з перспективних теорій порятунку світової економіки – це теорія Економіки результату.

Успіх проведення трансформаційних перетворень залежить від відповіді на питання: що є першопричиною деградаційних процесів, що таке соціальна, економічна та цифрова трансформації, чому саме перехід до парадигми Економіки результату має розглядатись як порятунок від деградації цивілізації, в чому сутність, особливості та переваги Економіки результату та її соціотехнічної бази – Інтернету речей, що потрібно зробити щоб здійснити перехід до стратегії Економіки результату, яким чином має трансформуватись система права задля формування ефективного законодавчого забезпечення функціонування Економіки результату?

Монографія, яка присвячена висвітленню та вирішенню зазначених питань та проблем, буде корисною для науковців, студентів і аспірантів, представників органів державної влади, юристів і фахівців різних галузей. Одним реченням: вона буде цікавою для всіх, хто не мріє про майбутнє, а будує його!

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
РОЗДІЛ 1. ІНФОРМАЦІЯ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	13
1.1. Інформація та прийняття рішень як основа розвитку земної цивілізації	13
1.2. Перше цивілізаційне когнітивне протиріччя людства	18
1.3. Інформаційні комп'ютерні технології завойовують світ	21
1.4. Цивілізаційні виклики та друге цивілізаційне когнітивне протиріччя людства	27
1.5. Ефект Даннінга-Крюгера та третє цивілізаційне когнітивне протиріччя людства	34
РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ: СОЦІАЛЬНА ТА ЦИФРОВА	47
2.1. Трансформаційні процеси – атрибут розвитку людства	47
2.1.1. Суспільство як складна динамічна система	47
2.1.2. Самозбереження та неминучість трансформаційних процесів	54
2.2. Соціальна трансформація	61
2.3. Цифрова трансформація	67
РОЗДІЛ 3. ЦИВІЛІЗАЦІЙНА МІСІЯ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ	75
3.1. Інтернет речей – кардинальне вирішення цивілізаційних когнітивних протиріч	75
3.2. Трансформаційний потенціал Інтернету речей	80
3.3. Цифрова трансформація на прикладі впровадження технологій Інтернету речей	86
3.4. Особливості архітектури глобального Інтернету речей	89

РОЗДІЛ 4.

**ЕКОНОМІКА РЕЗУЛЬТАТУ – ФУНДАМЕНТАЛЬНА СОЦІАЛЬНА
ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО** 96

4.1. Деградація цивілізації
як результат традиційної економічної діяльності 96

4.2. Базові першопричини деградації
сучасної людської цивілізації 102

4.3. Особливості економічного розвитку
на початку XXI сторіччя 106

4.4. Стратегія економіки результату
як нова парадигма економічного розвитку 111

4.4.1. *Мета та зміст Економіки результату* 111

4.4.2. *Таргетинг та споживча інклюзія
в Економіці результату* 118

4.4.3. *Економіка результату і майбутня конкуренція* 124

4.4.4. *Трансформація змісту глобалізації* 125

4.5. Економіка результату – масштабна інноваційна
трансформація 129

РОЗДІЛ 5.

**ЕКОНОМІКА РЕЗУЛЬТАТУ
ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПРАВА** 140

5.1. Особливості правового регулювання
в умовах соціальних та цифрових трансформацій 141

5.1.1. *Місія, мета та ефективність
правового регулювання* 141

5.1.2. *Правова сингулярність
та прогностичний метод формування законодавства* 148

5.1.3. *Віртуальність та правове регулювання* 152

5.2. Проблеми правового регулювання застосування досягнень
четвертої промислової революції 158

5.2.1. *Штучний інтелект і роботи* 158

5.2.2. *Робот зі штучним інтелектом
як правовий еквівалент фізичної особи* 164

5.2.3. Робот зі штучним інтелектом як суб'єкт надання послуг	166
5.2.4. Довіра, технологія блокчейн, розумний контракт	171
5.3. Рекодифікація кодексів та оновлення законодавства в контексті переходу до Економіки результату	177
5.3.1. Соціально-правові проблеми розвитку Економіки результату	177
5.3.2. Конвергенція законодавства в умовах Економіки результату	182
5.3.3. Приклад пропозицій щодо рекодифікації у галузі цивільного права	194
5.3.4. Приклад пропозицій щодо рекодифікації у галузі кримінального права	198
5.3.4.1. Інформаційна безпека	202
5.3.4.2. Кібербезпека	205
5.3.4.3. Кіберзлочинність та кіберзлочини	210
ПІСЛЯМОВА	217
ГЛОСАРІЙ	231
ЛІТЕРАТУРА	242

*Ми не можемо вирішити наші проблеми
із тим самим мисленням,
яке ми використовували, коли їх створювали.*
А. Ейнштейн

ПЕРЕДМОВА

Останніми десятиліттями світовий інформаційний простір все частіше вибухає повідомленнями, наповненими жахливими словосполученнями: цивілізація – деградація, ерозія, колапс; знищення планети; деградація: економіки, праці, екології, земель, крах світової економіки тощо.

Перші дзвіночки щодо формування планетарних загроз з'явилися в публікаціях учених ще в середині 70-х років, майже золотих часів ХХ сторіччя. Часів, коли в багатьох країнах панував спокій, зростав добробут, якість життя покращувалася. Цей факт зайвий раз підкреслює надзвичайно важливу роль науки у прогнозуванні майбутнього людства, у пошуку більш ефективних шляхів розвитку цивілізації. І лише наприкінці 90-х років Організація Об'єднаних Націй публічно заявила про рішучість уберегти планету від деградації та вжила низку не завжди успішних заходів щодо мобілізації людства для досягнення цілей сталого розвитку до 2030 року з метою уникнути катастрофи.

Істеблїшмент політичних, державних, наукових, ділових кіл та громадянського суспільства продукує безліч ідей, теорій, стратегій, програм подолання всесвітньої кризи, уникнення деградації цивілізації. Основною причиною всіх негараздів здебільшого вважається неефективність функціонування економіки на всіх її рівнях: світовому, галузевому, регіональному, державному та місцевому. Тому найбільша увага приділяється саме економічним трансформаціям (реформам), які

в свою чергу передбачають суттєві соціальні трансформації, що базуються на цифрових трансформаціях. Одна з перспективних теорій порятунку світової економіки – це теорія Економіки результату.

Потрібно знайти відповіді на запитання: що таке соціальна, економічна та цифрова трансформації, чому саме парадигма Економіки результату має розглядатися як рятування від деградації цивілізації, у чому сутність Економіки результату як ефективної економічної трансформації з одночасною масштабною цифровою трансформацією, як має відбуватись перехід до стратегії Економіки результату, що потрібно зробити, щоб здійснити такий перехід, які вимоги до формування оновлення законодавчого забезпечення функціонування Економіки результату?

Саме знаходженню відповідей на поставлені запитання і присвячена ця робота.

У першій главі досліджується роль інформації та інформаційних відносин у прийнятті оптимальних рішень як основи функціонування земної цивілізації, розкрита сутність загальноцивілізаційних системних протиріч, які заважають прийняттю таких рішень. Буде досліджено необхідність впровадження досягнень четвертої промислової революції, переважно цифрових технологій, як метод вирішення та нейтралізації наявних зазначених протиріч, з'ясовано виняткове значення знань та обговорено особливості прояву на сучасному етапі розвитку людства ефекту Даннінга-Крюгера.

Необхідно проаналізувати питання взаємозв'язку між самозбереженням людства та соціальними трансформаціями, сутності соціальної та цифрової трансформації, а також їх взаємного впливу.

Оскільки історично відомо, що всі цивілізаційні виклики вирішувалися за рахунок впровадження результатів промислових революцій, то доцільно з'ясувати можливу роль одного із найважливіших результатів 4-ї промислової революції – технології Інтернету речей (IoT, Internet of Things). Бажано вивчити потенційні можливості цих технологій у вирішенні цивілізаційних системних протиріч не лише у процесі прийняття рішень, але також у процесі їх реалізації. З огляду на високу популярність технологій Інтернету речей (понад 60 країн

мають загальнодержавні стратегії та програми розвитку IoT) необхідно з'ясувати їх місце та роль у процесах цифрової трансформації. Враховуючи високий рівень новизни IoT для суспільства, потрібно виявити своєрідність реалізації суспільних відносин за умови їх використання, що є надто важливим для визначення особливостей правового регулювання.

Багато хто впевнений, що деградація цивілізації – це наслідок невтішних результатів традиційної економічної діяльності людства, тому приділяється увага пошуку лише економічних важелів для подолання всесвітніх кризових явищ. Примітно те, що кризові явища також притаманні й іншим сферам суспільного життя. При цьому деякі негаразди в суспільному житті беззаперечно пов'язані з економікою, але далеко не всі. Тому постає проблема з'ясування дійсних загальносистемних проблем виникнення кризових явищ в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Крім того, дуже важливим є виявлення достеменних базових причин краху сучасної традиційної економіки.

Наукова спільнота активно пропонує проведення різноманітних теоретично обґрунтованих економічних реформ з метою позбавитися загрозової деградації цивілізації. Серед новітніх цікавих теорій економічного відродження цивілізації особливу увагу привертає нова економічна парадигма – Економіка результату (Outcome economy), дискусії навколо якої вперше відбулися на Всесвітньому економічному форумі в Давосі (2015). Стисло зміст нової економічної парадигми зводиться до формули: виробляється лише те і стільки, що і скільки замовляють та споживають. Автори цієї нової економічної теорії пов'язують її реалізацію з масштабним застосування технологій Інтернету речей. Необхідно ретельно дослідити мету, сутність, зміст стратегії Економіки результату, особливості та очікувані наслідки її реалізації, а також умови її втілення в життя людства. Беззаперечно, велику важливість має попередня оцінка напряму та змісту масштабних соціальних трансформацій, які потрібно здійснити в процесі реалізації цієї нової економічної стратегії.

Зрозуміло, що впровадження в життя масштабної соціальної трансформації заради реалізації стратегії Економіки результату буде мати

наслідком появи значної множини соціально-економічних та соціально-правових проблем. Визначення напрямів і шляхів дослідження та напрацювання теоретично-методологічних та практичних пропозицій щодо вирішення правових проблем як усієї сучасної системи права, так і окремих галузей права є важливою передумовою ефективного переходу до нової парадигми світової економіки – до Економіки результату.

Монографія присвячена висвітленню та вирішенню зазначених питань і проблем.

Маю надію, що робота буде цікавою для всіх, хто не мріє про майбутнє, а буде його!

Розділ 1.

ІНФОРМАЦІЯ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

1.1. ІНФОРМАЦІЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЗЕМНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Наявність мови є найбільш характерною та важливою відмінністю Homo sapiens, оскільки значний рівень її абстрактності дає змогу людям комунікувати за допомогою абсолютно різних засобів передачі інформації (Sherwood, 2008). Український психолог і філософ С. Рубінштейн (1889–1960) стверджував, що мова має дві основні функції – сигніфікативну (позначальну) та комунікативну, завдяки яким мова є засобом спілкування та формою існування думки, свідомості (Rubinshtejn, 2000). Семантична, сигніфікативна функція сформувалася та розвивалася виключно у процесі спілкування під час спільної діяльності людей. Виникнення мови поза суспільством неможливе, оскільки мова – соціальний продукт, який призначений для здійснення комунікацій та виникає лише у процесі комунікації. Комунікативна функція мови людини складається з функцій спілкування чи повідомлення як засобу висловлювання та як засобу впливу (Rubinshtejn, 2000). Інакше кажучи, комунікативна функція мови – це функція інформаційної взаємодії людей.

Предметом інформаційної взаємодії для людей, природно, є інформація. Інформація знаходиться в одному ряду з такими фундаментальними, базовими категоріями, як енергія, матерія і час. Широко відома проблема визначення дефініцій для фундаментальних, базових категорій, яка повною мірою стосується інформації. Свого часу автором було проведено дослідження, у якому було запропоновано дефініцію терміна «інформація», яка відповідала потребам правової науки на сучасному етапі розвитку суспільства. Отже, в межах цієї роботи

будемо використовувати таке визначення (Baranov, 2014a): ***інформація** – це відомості, представлені в будь-якій формі та вигляді, на будь-яких носіях про події, явища або факти, які існували, існують або можуть існувати.*

Людина безперервно перебуває у стані пошуку, вироблення та прийняття рішень (Wiener, 1948), які мають центральне значення при управлінні процесами, до яких має стосунок Homo sapiens як біологічний чи соціальний суб'єкт. Фактично від якості прийняття та виконання рішень залежить якість життя людини та всього суспільства, майбутнє планети та цивілізації.

Для прийняття будь-якого рішення необхідно забезпечити: збирання, накопичення, запам'ятовування, обмін, відбір, аналіз, порівняння, оцінку, узагальнення та використання інформації, генерацію нової інформації та знань, а також це передбачає наявність певних когнітивних функцій, зокрема, визначення мети та планування діяльності, самонавчання, самоорганізації тощо.

Використовуючи положення теорії прийняття рішень у складних системах (Slepsov and Zodenkamp, 2007), вважатимемо, що ***рішення** – це інтегральний результат людської діяльності, насамперед функціонування інтелекту, метою якої є вибір найкращого варіанта поведінки або дій для конкретної сукупності параметрів змінних стану внутрішнього та навколишнього середовища.*

За таких обставин не викликає сумніву те, що надзвичайно важливою умовою прийняття якісних рішень є забезпечення використання інформації, яка б відповідала певним вимогам до таких показників якості, як *актуальність, своєчасність, повнота та достовірність.*

Обсяги необхідної інформації для прийняття рішень з розвитком цивілізації постійно збільшуються внаслідок: збільшення кількості та масштабів сфер, процесів та об'єктів, щодо яких приймаються рішення; розширення географії та масштабів людської діяльності; інтенсифікації міжплементних, міждержавних, міжнародних, міжрегіональних та міжконтинентальних економічних зв'язків; глобалізації комунікацій (транспортних, товарних, економічних, фінансових, культурних, інформаційних та інших) тощо.

Розділ 1.

Інформація та цифрові технології у розвитку цивілізації

Мова, що з'явилася у *Homo sapiens*, стала основою стрімкої еволюції людського інтелекту (Lakatos and Zoltán, 2008), який характеризується наявністю певного набору когнітивних функцій (Wang, 2008), частина з яких є базовими для прийняття рішень. Поняття «когнітивна функція» походить від терміна «пізнання», котрий належить до внутрішніх психічних процесів, які вивчаються в підрозділі психології, що називається когнітивною психологією (Roy, 2013).

Результатом еволюційного розвитку людини стала поява і наступне збільшення різноманітності та якості низки когнітивних функцій, наприклад, таких як (Paz-Alonso et al., 2011): сприйняття, запам'ятовування, обміну, аналізу, зіставлення, оцінювання, узагальнення та використання інформації для вирішення завдань або прийняття рішень, розпізнавання об'єктів та їх класифікації (гносиз), вибору стратегії та конкретних дій, експертної оцінки ситуації, визначення мети, планування, перетворення тексту на мовлення та навпаки, самонавчання, самоорганізації, генерування нових знань тощо. В історії психології було кілька спроб визначити остаточний набір основних когнітивних функцій людини, але цей проєкт ще далекий від завершення (Karteliniin and Kuutti, 1999).

У чому природа впливу мови на розвиток когнітивних функцій людини? З одного боку, різностороння діяльність людини в соціумі, реалізація різноманітних суспільних відносин стали причиною та джерелом появи і розвитку мови, а з іншого – будь-яка соціальна активність могла відбутися лише тоді, коли з'являлася можливість підтримати її потенціалом комунікативної функції – забезпечуючи інформаційну взаємодію людей шляхом обміну необхідною інформацією.

Водночас зростання обсягу та складності інформаційних комунікацій, що відбувалося внаслідок збільшення різноманіття соціальної діяльності людини, вимагало значного збільшення енергетичних витрат на діяльність мозку (Lakatos and Zoltán, 2008), які потенційно перевищували ресурси людського організму. У таких умовах єдиний шлях збереження та подальшого розвитку популяції *Homo sapiens* – шлях забезпечення енергоефективності мозкової діяльності за рахунок еволюційного підвищення результативності кожної когнітивної функції та їх сукупності.

[Перейти на сайт →](#)